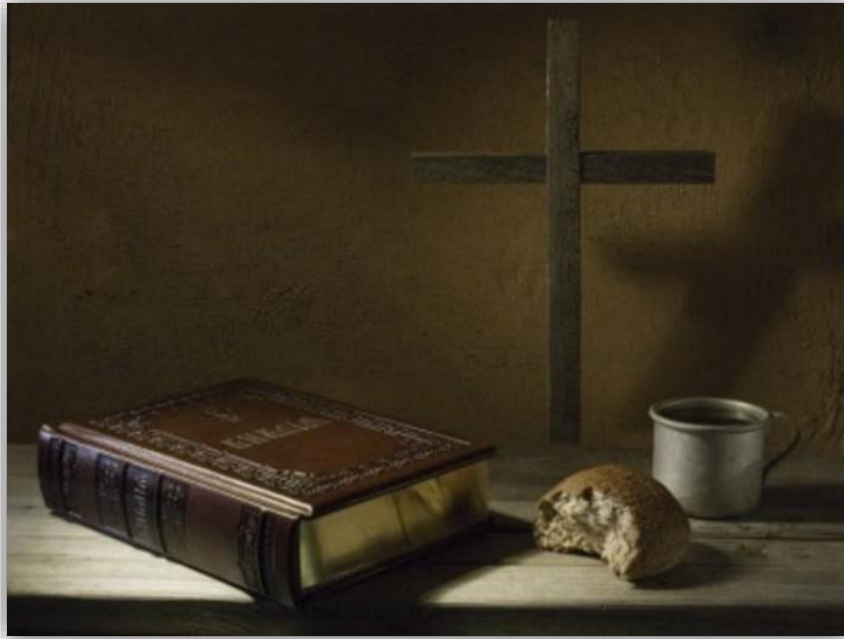

روزه داری در مسیحیت ارتدکس یونان

آئین روزه داری در بسیاری از ادیان و با شیوه های گوناگون برگزار می گردد. گرچه سنت روزه داری بر اساس دستورات دینی، مناسک خاص خود را دارد اما فرهنگ های مختلف در شیوه برگزاری این مراسم بی تاثیر نبوده اند. سنت روزه داری در یونان بر اساس آموزه های مسیحیت ارتدکس شرقی است اما آداب و رسوم یونان باستان و تاثیر آن بر نحوه اجرای این فریضه دینی در ادامه مورد بحث قرار می گیرد.

به باور یونانیان روزه داری، یعنی پرهیز داوطلبانه از بعضی یا تمام مواد غذایی، نوشیدنی یا هر دو برای مدت زمانی معین، یکی از قدیمی ترین و شفابخش ترین سنت های جهان است. بقراط (۴۶۰ - ۳۷۰ قبل از میلاد) که از او به عنوان پدر طب مدرن یاد می شود، روزه داری را به عنوان نوعی درمان برای بیماران خود تجویز می کرده است. فیثاغورس هم با اعتقاد به اینکه این کار باعث افزایش درک ذهنی و خلاقیت می شود، به مدت ۴۰ روز به طور منظم روزه می گرفت و از دانش آموزان خود نیز می خواست که همین کار را انجام دهند. شاید در تاریخ بشر هیچ دوره ای وجود نداشته باشد که روزه داری به عنوان شیوه ای شفابخشی استفاده نشده باشد. تقریباً تمام منابع مکتوب ملل صرف نظر از مذهب، قلمرو محل اقامت و نژاد این سنت را به رسمیت شناخته اند. به گفته

نیکوس پاچریستوس داستان لوئیجی دی کورنارو، اشراف زاده ونیزی نمونه مناسبی از تاثیر روزه داری بر سلامت جسم است. لوئیجی دی کورنارو مانند بیشتر افراد و دوستان خود از تفریح و مصرف بیش از حد غذا و نوشیدنی لذت می برد تا اینکه در سن ۴۰ سالگی، بیماری های جدی او را زمین گیر کرد و حتی بهترین پزشکان ایتالیا با داروهای مختلف نتوانستند به او کمک کنند. بر خلاف باورهای پزشکی آن زمان، پزشکی پیدا شد که به او پیشنهاد کرد برای مدتی سخت روزه بگیرد. او به توصیه های آن پزشک عمل کرد و به طور معجزه آسایی شفا یافت و به سن پیری رسید. وی پس از بهبودی رساله های مختلفی نوشت که مهمترین آن "زندگی متعهد و محدود" بود که در آن فواید پرهیز دوره ای از غذا را توضیح می داد.

اما ایام پرهیز و یا روزه داری در یونان بر اساس آموزه های کلیسای ارتدکس شامل دو دوره قبل و بعد از شروع روزه بزرگ است. دوره قبل از شروع روزه بزرگ که سه هفته به طول می انجامد، به منظور آمادگی روحی و معنوی روزداران است. هر هفته از روز یکشنبه تا پایان روز شنبه محاسبه می گردد و در این مدت در نیایش های روزانه یک قسمت از کتاب مقدس را می خوانند و نام هر هفته بر اساس بخشی از کتاب مقدس که در آن هفته خوانده می شود، تعیین می گردد. البته گفتنی است اعمال قبل از روزه بزرگ در بین مسیحیان ارتدکس در کشورهای مختلف تفاوت هایی وجود دارد. هفته اول این دوره با نام تیرویویو با دوس معرفتی و تعالیم حضرت عیسی (ع) به نام تلونیس فاریسوس آغاز می گردد. در هفته دوم، بخش دوم کتاب مقدس به نام آسوتوس ایوس

خوانده می شود. تعالیم این بخش مراحل افتادن آدمی و غرق شدن در گناه، آگاهی از آلوده شدن آدمی به گناه، مسیر بازگشت و توبه است. هفته سوم هفته آپوکروئون به معنی روز حساب است. روز پنجشنبه این هفته مراسم چیکنوپمتی است که مردم به وفور گوشت قرمز می خورند و از این روز به بعد یعنی از روز دوشنبه خوردن گوشت تا پایان ایام روزه داری - عید پاک - ممنوع است.

اما روزه بزرگ خود شامل شش هفته و یک هفته مقدس (هفته هفتم) که از روز دوشنبه پاک شروع شده و تا جمعه هفته هفتم ادامه می یابد. هر یک از یکشنبه های این شش هفته آداب و نیایش های مخصوص به خود را دارد و برخی از آداب و مناسکی که در دوره قبل از روزه بزرگ شروع شده کماکان ادامه می یابد. اولین هفته این دوران هفته پاک نام دارد و اولین روز آن دوشنبه پاک نام گرفته که در یونان تعطیل رسمی است و معمولا مردم در پارک ها و سواحل بادبادک ها به عنوان نمود عروج و پرواز به سوی آسمان و فرا رسیدن رهایی از گناه به آسمان می فرستند و به جشن و سرور می پردازند. همچنین در این روز یک نان سنتی با نام لاگانا که شبیه نان بربری است پخته و عرضه می شود. علت نام گذاری این هفته به نام هفته پاک پاک سازی روحی انسان ها از راه عبادت و بخشش دیگران و همسایگان است. هفته دوم به نام گریگوریوس مقدس یکی از مدافعان بزرگ مذهب ارتدکس نام گذاری شده است. طی این هفته روزه داران فقط یک وعده غذا به همراه نان و بدون گوشت و لبنیات میل می کنند و این شیوه تا جمعه هفته ششم ادامه می یابد. هفته سوم که روزه داران به نیمه راه رسیده اند مراسم مخصوص به خود را دارد. طی این هفته اسقف هر صومعه یا کلیسا طی مراسمی صلیب را برای عبادت روزه داران به وسط کلیسا می آورد و صلیب تا روز چهارشنبه هفته بعد همانجا می ماند. این مناجات و عبادات طی هفته های چهارم، پنجم و ششم ادامه می یابد. در هفته هفتم که هفته مقدس نام دارد هر روز مناسک و نام ویژه ای دارد. مراسم عشای ربانی طی این هفته انجام شده و تصویر شام آخر مربوط به پنجشنبه این هفته است.

با این حال به غیر از کلیاتی که عنوان شد آئین هایی طی این مدت ده هفته ای در یونان برگزار می شود که به باور برخی از صاحب نظران ریشه در یونان باستان دارد و همین مراسم در دوران یونان باستان و در ایام بت پرستی و چند خدایی انجام می شده و با آمدن مسیحیت توسط کلیسا پذیرفته شده و یا ماهیت آن تغییر کرده است که در ادامه به برخی از آن ها اشاره می شود:

اپو کراس

معمولا یک روز قبل از آغاز دوران روزه بزرگ، مردم با حضور در مراسم های متنوع همراه با جشن و سرور و به راه انداختن بالماسکه در خیابان های شهرها و روستا ها فرا رسیدن دوران روزه داری را جشن می گیرند. با اینکه در سراسر یونان جشن های بالماسکه برگزار می شود، اما مرکزیت این مراسم در شهر پاتراس سومین شهر بزرگ یونان

واقع در جنوب غربی این کشور است. در این روز مردم با پوشیدن ماسک و لباس های ویژه خود را به اشکال مختلف در می آورند و ارابه ها را با تصاویر و اشکال گوناگون تزئین می نمایند. ارابه ها در خلال حرکت در خیابان های مرکزی شهر توسط گروه های مختلف بدرقه شده و در پایان آدمکی را که به عنوان نماد شیطان درست شده است را به بیرون از شهر هدایت و آن را آتش می زنند. در اولین روز آغاز دوره روز داری شهروندان یونانی بر قلعه های بلند هر شهر می روند و بادبادک های ویژه ای به عنوان نمود عروج و پرواز به سوی آسمان و فرا رسیدن رهایی از گناه به آسمان می فرستند. در این مراسم کوچک و بزرگ حضور می یابند و در واقع نوید گرایش به معنویات و سیر در آسمان را به نمایش می گذارند.

با این حال اپوکراس ریشه در یونان باستان دارد. اپوکراس به لحاظ لغوی به معنای امتناع از خوردن گوشت است. مراسمی تحت عنوان همین نام در یونان باستان در ارتباط با پرستش خدای دیونسیو که خداوند شراب و جشن های گوناگون بود، برگزار می شد. روزنامه یونانی زبان کاتی مرینی که تحقیقاتی در این باره به عمل آورده، در این مورد نوشته است: این جشن در یونان باستان ریشه دارد و در آن زمان، مردم به خاطر پرستش خدای شراب و شادی و برای احترام به روح خدای دیونیسوس برنامه های پرستش خدایشان را با همین روش برگزار می کردند. مردم در دوران باستان نیز با پوشش کارنوالی و لباس های مختلف در خیابان ها و محل های سکونتشان براه می افتادند. این امر فرصتی برای آنان بود که با پوشیدن ماسک هویت خود را مخفی نگه می-داشتند، تا بتوانند به صورت آزادانه تمایلات نفسانی خود را بروز دهند. این سنت به مرور زمان توسط روم کاتولیک

پذیرفته و به بقیه کشورهای جهان راه و توسعه یافته است. روش ها و سنت های این مراسم آنقدر ریشه دار بود که پس از ظهور مسیحیت نیز ادامه یافت. این مراسم با ظهور مسیحیت نه تنها لغو نگردید بلکه گسترش یافت، گرچه مردم دیگر کفر و بت پرستی را کنار گذاشته بودند و خدایان باستانی را پرستش نمی کردند، اما همچون یونانیان باستان با تغییر پوشش و با پوشیدن ماسک و لباس های کارناوالی (بالمساکه) در خیابان ها به شادی می پرداختند.

چیکنو پمتی

پنجشنبه منتهی به شروع دوران روزه بزرگ مسیحیان ارتدکس شرقی در اصطلاح عموم یونانی ها به چیکنوپمپتی معروف است. در این روز مسیحیان ارتدکس مقادیر زیادی گوشت قرمز را کباب و در این شب مصرف و خود را برای روزه داری آماده می کنند چون مصرف گوشت در این مدت روزه داری برای روزه داران حرام است. از روز دوشنبه پاک مصرف هر نوع گوشت ممنوع بوده و در سه هفته منتهی به عید پاک لبنیات نیز به این روزه اضافه می گردد و مسیحیان به مدت چهل روز از خوردن هر نوع گوشت حیوانات و لبنیات امتناع می کنند. علت انتخاب روز پنجشنبه برای این جشن این است که در باور مسیحیان ارتدکس خوردن گوشت در روزهای چهارشنبه و جمعه مکروه بوده زیرا به باور ایشان در روز چهارشنبه به حضرت مسیح علیه السلام خیانت و در روز جمعه به صلیب کشیده شد. به باور یونانیان این سنت نیز ریشه در آداب و رسوم یونان باستان دارد. در آن دوران نیز یک پنجشنبه در طول سال مخصوص خوردن گوشت قرمز بود و مردم به برپایی جشن و سرور می پرداختند. کلمه چیکنو پمتی نیز که از دوران یونان باستان آمده به معنی بوی کباب و دود برخاسته از کباب شدن گوشت در روز پنجشنبه بوده است.

پسیخو ساواتو

همزمان با دگرگونی طبیعت و آغاز بهار مردمان یونان باستان اولین شنبه بهار را پسیخو ساواتو می نامیدند. در این روز با اهدای نذری به خدایان خود جشن می گرفتند و دختران مقداری گندم را در یک دستمال گذاشته و زیر سر خود می نهادند تا در خواب شوهر آینده خود را ببینند. در حال حاضر نیز این سنت و تحت همین نام و

البته با شیوه ای متفاوت برای سه روز شنبه در سه هفته متوالی انجام می شود. با توجه به اینکه ایام روزه داری معمولاً ماه مارس را در بر می گیرد، این رسم به گونه ای دیگر به مناسک روزه بزرگ راه یافته است. طبق آموزه های کلیسا طی سه نوبت متوالی در روز های شنبه مردم برای تبرک، نوعی سوپ از گندم پخته و در کلیساها بین افراد تقسیم می کنند و از ایشان می خواهند که برای سلامت و رفع مشکلاتشان دعا کنند، بنابراین می بینیم که چگونه کلیسا با ادغام مراسم باستانی برای جلب نظر شهروندان، مراسم سنتی دوران باستان را به عنوان مراسم مذهبی می پذیرد.

ازدواج و لاخوا

ازدواج و لاخوا یکی دیگر از سنت های یونانی برای ورود به مدت روزه داری است که ریشه در دوران باستان و چند خدایی این کشور داشته است. در این روز مردم از پیر و جوان در سراسر یونان در میداین اصلی شهرها تجمع می کنند و به جشن و سرور می پردازند. معمولاً هر شهر و روستا از سازها و موسیقی های محلی خود در این مراسم استفاده می کند و پس ساعت ها جشن و سرور داماد و عروس که یک زن چوپان است در حالیکه توسط خانواده هایشان همراهی می شوند وارد میداین شهر می شوند و در حضور یک کشیش مراسم ازدواج انجام می شود و طی این مراسم تمام مردم من جمله داماد و عروس لباس های سنتی خود را می پوشند. این مراسم نیز در زمان ازدواج زنان روستایی و چوپان، در دوران یونان باستان بسیار رایج بوده است و معمولاً این سبک ازدواج مخصوص بزرگان اقوام و قبایل بوده است.

اکسینو پسومی یا نان ترش

در یونان باستان باوری وجود داشت که بر اساس آن در روز اکسینو پسومی دخترانی که در آرزوی یافتن شوهر بودند، خمیر بسیار ترشی را درست می کرده و نان می پختند و هنگام شب آن را میل می کردند تا در خواب شوهر دلخواه خود را ببینند. در حال حاضر نیز این مراسم به نوعی در زمان مراسم سنتی بزرگداشت تئودوروس که در ایام قبل از ورود به دوران روزه داری در تمام کلیساها برگزار می گردد، نیز اجرا شود. طی این مراسم دختران

مجرد، نان معمولی را می پزند و برای نذر به کلیسای می برند ولی خودشان هنگام شب نان ترش می خورند و در انتظار رویایی خوب به خواب می روند.

روزه داری در یونان معاصر

آنچه بیان شد آئین ها و سنت هایی است که علی القاعده می بایست انجام شود اما اینکه چه مقدار جامعه امروز یونان بدان پایند است مسئله دیگری است. امروزه در یونان اگرچه اکثر جوانان در مراسمها و جشنها با علاقه شرکت می کنند، اما معمولاً از گرفتن روزه و رعایت مسایلی که کلیسای ارتدکس در خلال دوروان روزه داری توصیه می کند، امتناع می کنند. آئین هایی مانند اپوکراس، چیکنوپمتی و ... در این دوران گاهی با شور برگزار می شوند، اما اکثر جوانان از ماهیت آن و نگرش مذهبی آن به دور بوده و آن را به عنوان یک آئین سنتی و نه مذهبی پاس می دارند. البته با بالا رفتن سن بر تعداد روزه داران نیز افزوده می شود و یا به عبارت دیگر معمولاً تعداد قابل توجهی از افراد بالای ۵۰ سال شرایط زمان روزه داری را رعایت و روزه می گیرند.

براساس تجربه و گفت و گوهایی که با معابد یونان در این باره صورت گرفته است، ساکنان اینگونه معابد سه روز قبل از شروع زمان روزه داری و چهار روز مانده به پایان دوران روزه داری از خوردن آب به صورت مستقیم خودداری می کنند زیرا معتقدند که در این روزها حضرت عیسی(ع) دسترسی به آب نداشته است. با آغاز دوران روزه داری رفته رفته کلیساها شور و حال دیگری به خود می گیرند و معمولاً کلیساها مملو از افراد مسن می شوند. در روزهای پایانی و به خصوص یک هفته مانده به پایان دوران روزه داری یعنی هفته مقدس کلیساها مملو از معتقدین به مسیحیت ارتدکس است که البته امسال به دلیل شیوع ویروس کرونا، این مراسم با محدودیت های ویژه ای برگزار خواهد شد. معمولاً در شرایط عادی در روز های پایانی دوران روزه داری، مراسم های ویژه به اوج خود می رسند زیرا به باور مسیحیت ارتدکس یونان به روز به صلیب کشیده شدن حضرت عیسی(ع) و آغاز مراسم عزاداری نزدیک می شوند. از سه روز مانده به عروج حضرت عیسی(ع) رادیو ها و شبکه های تلویزیونی دولتی ساعات زیادی از برنامه های خود را در اختیار کلیسا قرار می دهند و بطور مرتب برنامه های مذهبی پخش می کنند. معمولاً یک روز قبل از اجرای مراسم عروج حضرت عیسی(ع) ، هواپیمایی از طرف دولت یونان به بیت المقدس فرستاده می شود، تا آتش مقدس را از سرزمین مقدس و محل تولد حضرت عیسی(ع) به یونان منتقل

نماید و در ساعت ۱۲ شب در روز پایانی یعنی بامداد یکشنبه، پس از اجرای مراسم مذهبی در کلیسای مرکزی شهر آتن، شمع های مردم را با آن روشن می کنند و چند ساعت قبل نیز این آتش مقدس توسط هواپیما به شهرهای مختلف این کشور انتقال داده می شود. مردم پس از روشن کردن شمع ها در حالیکه در خیابان ها و محله های خود با شمع روشن حرکت می کنند، ضمن تبریک به همدیگر، خبر رستاخیز حضرت عیسی(ع) را به همدیگر نوید می دهند و در حالیکه شمع روشن را با خود حمل می کنند، قبل از ورود به خانه هایشان با شمع های روشن خود، روی سردر ورودی خانه ها را صلیب می کشند و باور دارند که این کار مانع از ورود شیطان به خانه هایشان خواهند شد. مردم معمولاً پس از بازگشت از کلیسا ها با خوردن سوپیی که از گوشت درست شده است، افطار می کنند. فردای همان روز هم با برپایی جشن بزرگی، گوسفند و یا بزى را به نشانه شکرانه قربانی می کنند و هر خانواده بر اساس توانایی مالی خود منقل بزرگی در خیابان ها و یا در منازل خود آماده و بره و یا بزغاله کامل را بر روی آتش می چرخانند تا کاملاً کباب شود و با خوردن گوشت به جشن می پردازند. ساکنین هر منطقه معمولاً از موسیقی سنتی محل خود در این مراسم استفاده می کند و به حرکات موزون می پردازند.

با این حال لازم به ذکر است، گروهی از مسیحیان ارتدکس یونان که تقویم گرایان قدیم نام گرفته اند، این مراسم در روزهای متفاوت برگزاری می کنند و براین باور هستند که دخالت کشورهای غربی و به خصوص واتیکان در ارائه ایده های خود، مسیحیت ارتدکس را نا خواسته دستخوش تغییراتی کرده است. این دسته از مسیحیان حتی با زمان به صلیب کشیدن حضرت عیسی(ع) و روز سال نو مسیحی با ارتدکس های دیگر اختلاف نظر دارند و مراسم های خود را جداگانه و در روزهای متفاوتی برگزار می کنند.